

minatis, cui vitam extorquere vultis? Denique non sic promerui, sed perditorum hominum dolosa consilia semper fugi, ac fugio, non de vobis dico. Recordamini, quia dicitis ut recorder, quid vobiscum contulerim de vestra salute, cum primum nos adistis, quid consilii dederim super adeundis regni primatibus. Nam quis eram, ut solus regem imponebam Francis? Publica sunt haec negotia, non privata. Odisse me putatis regium genus? Testor Redemptorem meum quia non odi. Quid potissimum vobis sit faciendum queritis. Hoc cum difficile dictu sit, nec satis scio, nec si sciā dicere aūsim. Amicitiam meam exposcitis? Utinam aū sit ea dies qua honeste liceat vestris interesse obsequiis. Quamvis enim sanctuarium Domini pervaseritis, reginam, cui quae novimus jurastis, comprehendenteritis, episcopum Laudunensem carceri mancipaveritis, episcoporum anathema neglexeritis, taceo de seniore meo, contra quem ultra vires negotium suscepistis: tamen beneficii, quo erga me usi estis cum telis hostium, quae subduxistis; immemor esse non possum. Plura dicere, et quod vestri fautores in primis sint deceptores, ac suorum negotiorum per vos, ut experiemini, effectores. Sed non est hujus temporis. Nam metus est haec eadem dixisse ac prioribus scriptis vestris non respondisse. Idem est in causa; quoniam caute tenemus scriptum. Nusquam tuta fides. Rationes harum rerum tractare, conferre, communicare quolibet modo liceret, si R. K. I. G. H. H. T. Z. V. datis obsidibus ad nos usque pervenire posset, enī talia credere fas est, sine quo nihil talium agere possumus et debemus.

EPISTOLA XL.

AD THIETMARUM MÖGUNTINUM ARCHIEPISCOPUM.

Labore obsidionis in Carolum defatigatus, ac vi

A febrium graviter exagitatus, sincerum affectum meum circa te, dulcissime frater, explicare non satis valeo. Hoc tantum significo, impera, obsequemur, sitque nostra amicitia eadem velle atque eadem nolle. Et quia inter graves testus curarum sola philosophia quasi quoddam remedium esse potest, ubi cunque partes ejus imperfectas habemus, supplet industria vestra. Ad præsens autem rescribe tan-tum quod deest nobis in primo volumine secundæ editionis Boetii in libro Peri hermenias, hoc est ab eo loco ubi scriptum est. *Non currit vero et non latortat. Non verbum dico cum significat quidem tempus,* usque ad eum locum ubi dicitur, ipsa quidem secundum se dicta verba nomina sunt, et significant aliquid hic præceptis, idem parte deficientis commentarii. Beneficii vestri non erimus immemores, fidem mente conceptam non deseremus, quod voletis pro viribus exsequemur.

EPISTOLA XLI.

AD CONSTANTINUM.

Congratulamur tibi, dulcissime frater, pervafore atque hoste monasticæ religionis, ad multorum salutem humanis rebus exempto. In ista ergo, et si jam patrem tua ac fratrum dilectione dignum habes, habeamus eum et nos præsentem tua opera proxime in festo beati Remigii, ut affectus noster a Floriacensibus te faciente paululum alienatus, te faciente sit plurimum reconciliatus. Quod si haec omnia fieri minus possint, liceat nobis et tua tantum perfaci præsentia, si quid unquam præstimus quod placuerit, et si dignaris præstare quod placere possit.

INTRODUCTIO MONACHORUM

IN MONASTERIUM MOSOMENSE.

(Ex *Chronico Mosonensi*, apud Acherium, *Spicil. tom. VII*, pag. 642.)

Textus qui sequitur describit qualiter ipse præsul Adalbero per Romani syrmata Papæ consiliique sui decretum, constituit ut monachos locus hic Mosomus haberet, quos cohiberet regula sancte vivere, quique pro se proque suis prædecessoribus in spem æternæ vitæ divinum Numen adorent.

... Præcedens itaque serie sermonis de vita et transitu sancti martyris Arnulfi compendiosam fecimus relationem, ubi fuerit sepultus, qualiter inde assumptus ad Guilediam trajectus, demum quoque Dei misericordia disponente ad hanc Mosomensem ecclesiam miraculis concurrentibus devenerit, stylo quidem admodum rustico et impolito exaravimus; sed ratione satis probabiliter investigata, sicut suo loco lector inveniet, ad plenum prosecuti sumus. Nunc quae postea circa præfamat ecclesiam Adal-

beronis episcopi devotio exstiterit, quia per hunc sanctum suum Arnulfum mentem ipsius, ut supra retulimus, visibili miraculorum illuminatione Dominus admonuit, ad posteros mittere memorandum, non indignum judicavimus, ut divinis beneficiis integrati esse timeant, et intelligentes quanta per hunc suæ salutis providum pastorem adepti sunt bona, rependendi vicem animæ ipsius in bono se semper obnoxios esse cognoscant.

Secundo igitur suæ ordinationis anno acta sunt

quæ priori sermone tractavimus, de translatione videlicet atque in Mosomensem ecclesiam illatione beatorum ossium predicti martyris anno nonagesimo septuagesimo primo Dominicæ incarnationis, inductione quarta decima, mense Julio, nono Kalendas Augosti.

Visis itaque et auditis reverendus pontifex tam sanctis quam laude et admiratione dignis divinæ virtutis miraculis, quæ sub brevi suæ presentiæ tempore hujus beati exhibebantur meritis ac nomine, non tulit diutius quæ longe ante satis animo conceperat, sed mature opus factò disposuit, ne alterius esset operis quod erat suæ intentionis, et inde sibi si negligenter meriti fieret detrimentum; unde alter qui id fideliter efficeret, coronam portaret et præmium. Unde intra mentis suæ secretum, tanquam intra speculum amplissime contemplando collectis, quæ sint, quæ fuerint, quæ post futura sequuntur (ex præteritis enim persæpe ventura conjiciuntur) quosdam procerum suorum, tam cleri quam militiæ suæ nobiles in præsenti sibi coesentes advocat, et quid voti mente diutius collectum supportet, expositulata sui gratia consilii, an approbent seu magis improbent audire et referre monet, dicens: Quo consilio et sententia judiciorum Dei ad hanc pastoralis curæ pervenerim et ordinatus sim dispensationem, penitus ignoro; sed quod semper timere debeo tanquam irruentes super me fluctus, sic onus istud quoties penso, toties reformido. Consideratis namque hujus episcopii quibusdam antiquissimis locis, olim dum misericordia et veritas obviarent sibi, dum se justitia et pax osculatæ sint, dum veritas de terra oriretur, et justitia de cœlo prospiceret (*Psal. LXXXIV, 11, 12*): olim, inquam, sub religione fundatis, tunc quidem prosperantibus et felici fortuna sese agentibus, Dominus dabat benignantatem, et terra nostra dabat fructum suum (*Ibid., 13*): modo autem prorsus neglectis, aliquibus solam nominis famam prætentibus, aliquibus sic ad solum dirutis ut nec fama supersit nominis, quibusdam dum emendari debuerunt in melius, ad deteriora perversis; eorum aliquem cuius incepti artificio reformare prius atten-tem, multæ ambiguitatis naufragio pendulus haereo, et dubiis anfractibus intricatum, et vix se explicantem animum gero.

Res enim locorum illorum quæcunque in mobi-ibus fuerunt, vel esse potuerunt, auro videlicet ar-entoque seu cuiuslibet ornamenti substantiali su-pellectile, utpote vastatæ, direptæ, vetustatis etiam senio dilapsæ, jam nullæ sunt. Villæ, vici, ancille, servi, ecclesiæ, molendini, et omnium habenda-rum possessiones rerum, a potentibus et tyrannis, regnique optimatibus pervasæ, donatæ, confiscatæ, sub beneficiis delegatæ, quando sanctorum locis nec pro antiquitatis suæ debito jure, nec pro quibuslibet privilegiis testificantibus habebunt redire? Tanta fuerunt male pacati infortunia regni, tanta regum procerum discordia, tanta populi peccatis facien-

A tibus emergens malitia, tanta gentium intra Gal-lias irruentum et adversum se depugnantum! hostili rabie exundans exstitit impia et perquam iniqua sævitia!

Accidit huic bono [f., malo] quorumdam nostro-rum laudabilis [f., illaudabilis] vita pontificum, qui si forte quidpiam supererat, ut sibi fidissimos para-rent, quorum impudentia et fraude tuti essent. Pa-latinis canibus omnia contradebant. Nec quemquam fas est nominare, cum culpa ex dubio videatur ve-nire, et factum hoc magis expositulet veniam, quam aliquam repromittat gratiam, et melius pro multi-tudine factiosorum taceatur, quam corrigendi spes ulla donetur. Quapropter hæc missa faciamus, ad rem redeamus.

B Locorum de quibus agimus, Mosomus est unus, sanctæ Dei genitricis Mariæ olim insignis nomine et honore. Hic Mosa influente amoenissimus, mona-chorum habitationi mihi videtur opportunissimus. Omnia namque humanæ vitæ jucunda pro aeris qualitate præstat et commoda; præter quod vi-nearum ibi proventus adeo non exuberat. Nec enim inhabitantibus id suit negotii, nec ea sollici-tudo, præsertim cum natura sit vinearum, tem-pe-rati magis et non frigidi cespitis amare solum. In quo tamen mihi minima cura; quoniam si Deus votum meum prosperaret, habeo ex patrimonio meo, et ex mihi contingentí antecessorum meorum ju-debito, unde hanc sibi penitiam pellere, et optimi vini cum cæteris reddituum suorum benedi-cionibus veros dominos et divites possessores, si procurare id sciant, eos efficerem.

C Olim locus ille Mosomensis in honore Reginæ cœli et virginis matris Mariæ pro vera pietate et voto fidelium, sub ordine fuit prætitulatus sanctimo-nialium, sed turbine sæviente malorum, quorum supra vix attingendò meminimus, cum nomine perdi-derunt et esse. Nuper autem beatæ memorie D. He-riueus, hujus sedis pastor et rector fidelissimus, magno religionis affectu hunc diligens locum, sub titulo jam vice altera dilapsorum restituit et ordina-vit canonicorum.

D Inveniens namque omnibus rebus et ipsa etiam inhabitatione destitutam, ex fundamento reædificavit ecclesiam, quæ flammis eam exurentibus et im-pluvio, multaque longi temporis negligentia detritis parietibus, solitudinem tantum horrendam repræ-sentabat aspicientibus. Quæ reformata et in statum pristinum recollectis præbendariis exornata, ab initio nimirum sui pro dignitate loci, et generosa populositate civium. Secunda sedes hic agebatur Remensium; hujus tituli scilicet canonice non di-cam vitæ, sed simulati canonorum nominis ut-cunque tenorem servat antiquum. Sed cum hæc eorum vita nihil a laicorum differat cohabitatione (nuptiis quippe fruuntur, filiorum et filiarum quæ-stuosis mercimonii inservientes, usibus sæculi co-utuntur), valde stimulando sollicitat animum meum, ne diutius si corrigendi sit posse, reverentia tanti

nominis, beatæ Mariæ dico semper virginis, absque honore debito maneat religiosi ordinis. Mihi credite, amor hujus facti tantum mihi crescit in horas,

Quantum vere novo viridis se subrigit alpus.

Et qua ratione id primum aggrediar, audite, paucis eloquar. Est in hujus Portuensis Comitivæ partibus octo monachorum cum abate sibi superposito parvus admodum et pauper loculus, quem Freduidis matrona nobilis, cum illustri viro suo comite Stephano, quia spes eos frustrata fuerat posteritatis, collatis quæ inibi habere videbantur prædiis suis, sub jure et titulo constituerant divinæ servitutis, ut pro recompensatione præsentium nomen haberet melius a filiis et filiabus in cohæreditate cœlestium.

Hunc ergo per consilium domni Gerardi abbatis viri vitæ venerabilis, qui tunc temporis pro merito sui nominis et religiosæ conversationis, pluribus in Francia præerat monachorum cœnobiis, inter quæ et monasterii sancti Remigii curam agebat. Hunc euipdem, inquam, locum sancto Remigio ut subjectum haberet, ac procurando servaret, fideli voto tradiderunt. Hic in honore sancti Quintini consecratus, et radicibus Aldiniaci montis adsitus, a rivo fontis qui inibi exoriens præterfluit Tignus cognominatur. Sed circummanentium inquietudine satellitum, ex castello proxime imminenti, quod ob palustre cœnum, in cujus medio residet, Cantarana dicitur, frequentius urgeretur, molestiasque cœbras patiens, contemplationis suæ studium sæpe amittere cogitur. Hunc cum abbatे et fratribus loci sancti Remigii per concambium ex rebus ecclesiæ nostræ volo, si Deus annuat, commutare, mihiq[ue] legaliter contraditum cum Mosomensi [al., Mosomagensi] loco unum efficere, ut cum monachis abbate ibi transposito, ex duobus quamvis minoribus unum aliquid fiat majus et melius. Ecce hæc sunt quæ vos interim audire volui, et si ex Deo sint eouis misericordiae innitimus, consilium ne cunctemini referre quod utilius judicabitis.

Mox illi opus pietatis attendentes, et viam bonæ actionis considerantes: O fausta, inquiunt, intentio! et si effectum habeat, quam certa et felix bonæ voluntatis erit remuneratio! Talia differre non sit consilium, opus enim hoc accelerare cœleste est negotium. Opus bonum si sit in voluntate, ex Dei adjutorio erit in perfectione. Talia siquidem vota, quamvis ex difficultate titubent, magis autem ex desidia si omittantur nocent; quia quanto ardua et altiora quis aggreditur, tanto majoris præconio laudis si efficiendo supereret, dignus attollitur. Quapropter quod vos audire vestræ gratiæ auctoritas dignata est, omnino tantum dextro Deus aspiciat, nobis optimum factu videtur, et vobis salutiferum connumerabitur.

His relationibus acceptis episcopus (animo enim cupienti nihil satis festinatur) actum sancti Remigii monasterium expetit; abbatem qui tunc præerat, virum honestum, Rodulfum nomine, supra sua in-

A tentione multiplicibus, et ad persuadendum dulcibus evocatum moratur sermonibus, omnemque rem sui consilii secreto aperit, omnes difficultatis [al., difficultates] aditus sapientissimæ rationis suæ lima eredit, abjurandi limites excludit, nihilque dispendii loco sancti Remigii devenire, sed commutatis rebus, quæ inter eos complacitis pactionibus cederent, opportunius repromittit esse; tanta videri negotia sua, utpote multis episcopiis, et rerum plenitudine, et dignitate nominis præstantia: hunc autem loculum modicum cum modico communicatum, opus habere vicinitate communum, et laboriosa vivacitate virium, sese bene et prudenter agere, si unde divinæ servitutis honor cresceret, prompto et fideli animo ordinare et constituere satageret; seipsum autem B qui hæc expetere videbatur sibi upanimo rem efficeret.

Abbas de his quæ audierat consulendi locum, et cum fratribus conferendi postulat. Quo clementer indulto, fratres abbas revisit, coadunatis et cœsentibus quæ sit postulatio episcopi, quodye totius profundum consilii apertis et brevibus verbis absolutit. Fratres itaque diversa sentientes, atque, ut est ingenium mobilium mentium, idque potius juventinum, non eadem mirantes; interim vacillante sententia, et nutante seniorum iudicio, dum suæ opinioni quisque magis innititur, primo abnuere nec assentiri velle, quod semel acceperant cur alteri curandum quam sibi credant, votum fidelis mulieris elemosynam facientis mapere debere, sibi subtrahi C quod alter ficeret, sibi minui unde alius cresceret, hoc apud populum non esse laudis præconium, sed videri vitæ degeneris et contumeliosæ improbationis [i., impropriationis] elogium.

Talia renarrantibus, motuque vario dissonantibus, abbas silentium imperat, fandique auctoritate, et vocis libertate ad compescendum murmuris strepitum arrectus, piæ exhortationis allocutione sic inchoat: Fratres dulcissimi, Deoque charissimi, verba sunt ista dicentis Apostoli: *Nihil per contentionem, neque per inanem gloriam; sed in humilitate superiores sibi invicem arbitrantur, non quæ sua sunt singuli considerantes, sed quæ aliorum* (Philip. ii, 2, 3). Hæc Apostoli verba sunt quasi fermentum bonæ conspcionis in nostra intelligentia, ut omnia quæ facimus, sint sine murmurationibus et hæsitationibus: *Ut simus sine querela et simplices sicut filii Dei, sine reprehensione in medio nationis prava et perversæ: inter quos lucetis, ait, sicut luminaria in mundo, verbum vitæ continentis* (Philip. ii, 15, 16). Et alibi: *Solliciti estote servare unitatem spiritus, in vinculo pacis. Unum corpus et unus spiritus, sicut vocati estis in una sve vocationis vestræ* (Ephes. iv, 3, 4).

Unde, fratres mei, si in his quæ Dei sunt mente episcopus, nulli debet esse resistendi ausus: quia dicit in Evangelio Dominus: *Qui vos audit, me audit; et qui vos spernit me spernit* (Luc. x, 16). Ista vero suggestio nostri archiepiscopi, considerata in-

teatione sui, videtur nobis prodire ex insito sibi timore et amore Dei; unde nos nec juste quimus obsistere, nec ea quae ad cultum divinæ servitutis pertinere sentimus, debemus ausu temerario pvertere. Si diminutionis damnum plangitis, ea quae nobis in recompensatione concambii ad præsens transcribit, non satis provide attenditis: Si autem favores ex judicio populi assumitis, cavendum ne arundo vento agitata (*Matth. xi, 7*) esse velitis. Qnod autem votum mulieris manere debere asseritis, majori credo misericordia stabit subnixum quod in usus cedet pauperum et egenorum, sicut scriptum est: *Dispersit, dedit pauperibus: justitia ejus manet in sæculum sæculi* (*Psal. cxI, 8*). Cum ergo abundamus et superabundemus, cavendum nobis est, ne sub specie pietatis et quasi defendendæ rectitudinis arguamur sceleris, avaritiæ et cupiditatis. Ideo rogo vos, fratres, ut saniori consilio mentes vestræ inclinentur et acquiescant, ut juxta Apostolum: *Omnia vestra in charitate fiant* (*I Cor. XIII, 14*).

His et hujusmodi multis atque saluberrimis allocutionibus fracta et emollita prius exasperantim cervicositas in gratiam assentiendi redit, et annuit quæcumque sit episcopi et abbatis voluntas. Hinc itar ad episcopum, quæ fratrum fuerit obauditio exponitur; licet primum reniti et obsistere voluerint, tamen ratione victos suam reflexisse intentionem, et bonæ voluntatis ejus non aspernari operationem. Episcopus benigne accepit, gratias egit, ordinatisque ex communi consensu opportuni testimonii optimis in attestando viris, recompensationem rerum quæ ex condicto placuerant per commutationem dati et accepti episcopus pariter et abbas legaliter faciunt, et ut cuique quod in præsentí assignabant determinatum et inconvulsu perseveret, vadibus juri cedentibus sub astipulatione ratum traditur.

Post ubi omnia quæ præoptaverat episcopus ex sententia comparavit, iter cum suo comitatu Mæcarias castellum, quod tunc frater ejus Godefridus comes constabilis arripuit, et illum Tingensis cœnoboli pauperculum abbatem, Lietaldum nomine, quam celerrime advocat, et sub testibus sanctique Remigii præposito, seu aliis bonæ fidei viris renarrat quid quid taxatum fuerat. Quid deinde se obdienter facere velit privatim mandat, et ut cum suis monachis navim concenderet, quam ipse præsul eis imposito commeatu apparaverat, et cursum non defleteret donec prius Mosomum veniret imperat. Quibus ita dispositis, dominus Adalbero consensis equis negotium quod intenderat perfecturus, ad hanc suæ sedis ecclesiam pervenit, et cum honore susceptus est. Tunc priores ecclesiæ appellare cœpit, alia pro aliis quasi dissimulando singens, deque situ et statu loci ædificiisque compositis confabulans, si quid in auro argentoque esset, quod plusculum vel pretiosum ecclesia seu in pallis, ut in sacerdotalibus indumentis haberet, se videre velle dixit. Quibus inspectis: Et hæc, inquit, pro se satis, sed non multa sunt;

A ampliare autem illa potest, cujus omnia sunt.

Crastino autem facto, hora diei quasi prima, jam episcopus monachos suos in proximo adesse sciebat (puer quippe in specula positus, id præ oculis facile habens, certissime nuntiabat), in secretario clericos omnes coadunari facit, et præsente forti custodia sui, circumsedentibus omnibus sic orsus ab alto est: Multa est nimis malitia sæculi hujus et vere natura hominum ab adolescentia sua semper proclivis est in malum (*Gen. vi, 5*); quæ ad similitudinem navis positæ in medio fluctuum, nisi sedulo in anteriora expungatur, jugiter vadit retrorsum. Quam rem cur proposuerim paucis absolvam. Locus iste sub titulo assignatus sanctæ Dei genitricis Mariæ, secundum sui nominis dignitatem religionis non habet honorem.

B Post illam namque miseriam, quam pene omnibus importat sæculi malitia, vix pertenuis scientia, et prope nulla clericalis seu canonici ordinis ad sciendum et intelligendum Deum vos exornat sapientia et continentia. Nec moras vobis faciam in multum loquendo; duorum vobis datur optio; eligat quisque quod sibi utilius videtur, aut fieri monachum, aut cedendo vacuare locum. Cui placet in monacho, spondeat in præsentí. Refutans et nolens mutet se dem, et exeat. Ecce habeo mihi monachos sub norma sancti Benedicti victuros. Abbas namque cum suis fratribus egrediens a navi, nuntiabatur jam esse præ foribus. Hic turbatis omnibus (durus quippe sermo visus est eis de monacho), nulli suit consilium præter paucos quos rei familiaris angebat necessitudo, sequi bonum quod præsul Deo dignus suadebat agendum.

C Sic episcopus intromissis cum honore congruo abbatet et monachis in sanctuarium: Ecce, inquit, quam bonum et quam jucundum habitare fratres in unum. Sit vobis sicut unguenium in capite, quod descendit in barbam, barbam Aaron. Et quod descendit in oram vestimenti ejus: et sicut ros Hermon, qui stillat [al., descendit] in montem Sion. Ut hic mandet Dominus benictionem et vitam in sæculum (*Psal. cxxxII, 1-4*).

D Cumque omnes respondissent: Amen. Episcopus abbati locutus est et fratribus: Non frustra neque sine causa sit, quod hic vos admittimus, quod mutatione facta ordinem clericorum vobis postponimus, sed pensate quod dicitur: *Amice, ad quid venisti?* (*Matth. xxvi, 50*.) *Servite Domino in timore, et exsultate ei cum tremore: apprehendite disciplinam, ne quando irascatur Dominus, et pereatis de via justa* (*Psal. ii, 11, 12*). Vestrum sit pro nobis orare; nostrum erit, Deo donante, victualia vobis ordinare.

E Claustra monasterii et officinales vobis domos metabimur, et procedente tempore opportuna quæque procurabimus; vos tantum cum Deo ambulantes solliciti, sic Deo digne et sanctis ejus conversamini, ut de vobis merito possit audiri: *Ecce tabernaculum Dei cum hominibus, et habitabit cum eis. Ipsi popu-*

tus ejus erunt, et ipse Deus cum eis erit eorum Deus (Apoc. xxi, 3). Quicunque vos in hoc loco degentes per multa annorum curricula præcesserunt, sive sanctimonialium diebus, seu clericorum secunda permutatione jam sibi succedentium, concupiscentias suas sequentes desideriis suis pravis male inhaeserunt, et facti *sicut equus et mulus, quibus non est intellectus* (Psal. xxxi, 9), in stercore suæ corruptibilis vitæ sicut jumenta computruerunt. Et quia non probaverunt Deum habere in notitia, tradidit illos in reprobum sensum, et obscuratum est cor eorum insipiens, ut sacerent ea quæ non conveniebant (Rom. i, 28). Et sicut loquitur Deus in canto Moysi: *Ipsi me provocaverunt in eo qui non erat Deus, et irritaverunt in vanitatibus: et ego provocabo eos in eo qui non est populus, et in gente stulta irritabo illos* (Deut. xxxii, 21). Nolite ergo effici participes eorum.

Sit vobis bonæ imitationis forma et speculum beati Benedicti regula, omnesque eam sequantur tanquam magistrum, neque ab ea temere declinetur a quoquam. Oro itaque vos et obsecro, sit fructuosis devotionis meæ labor, ut quod de vobis agere cœpi, et facere cupio, per primitias hujus bonæ a Deo complacitæ frugis, ad plenam messem pervenire possim divinæ benedictionis et æternæ beatitudinis. Sic operamini, dilectissimi fratres, et sic vivite, ut in novissimo vitæ hujus die non pereat in vobis misericordia Redemptoris, sed coronet in gratia premium nostræ redemptionis per Jesum Christum Dominum nostrum.

Ecce jam in præsenti coram Deo et testibus ad vestrum servitium pro animæ meæ remedio, proque prædecessorum atque successorum meorum beatæ remunerationis commercio, de mea mensula unam villam, Oduntem nomine, cum omni banno suo subtraho: et alteram villulam Seciam, quantum inibi in jure meo venit. Itenque apud Romeliacum et Alleicurtem quidquid mihi, parum quidem, ibidem competit, in promerendo jugi suffragio dominæ meæ sanctæ Dei genitricis Mariæ usibus sibi fideliter servientium monachorum libens perpetuo habenda offerto, et auctoritate, qua debeo vel possim, legaliter trado. De patrimonio autem meo, quod in partem mihi cedit, si fratrem meum Godefridum super hoc sancto negotio, Christi adminiculante gratia, persuadendo evincere potuero, quidquid in Metensi episcopio habeo, in villis videlicet Bretenaco, Rothila, Madrengias ad mansos viginti octo.

Itemque de terra quam dicunt Suleos sancti Remigii, in duobus locis Roseolis et Castello, ad mansos duodecim, ne indigentia vini satis optimi vos coangustet sublevare curabo. Bervelliaccum vero ad tria millia hinc positam, ad faciendam saginam in pastione porcorum vestrorum, cum omnibus appendicis, ut [al., ubi] de manibus illis quæ nunc in beneficio tenent aut precario, aut concambio, aut cujuscunque ingenii effectu eripere quivero, usibus vestris (tantum peccatorum meorum maculas assiduis precibus extergite) libens acquirere instabo.

A Hanc villam tunc Richardus, comes Metensis, ex antiquo in beneficio de episcopio tanquam jure proprio possidebat, quam bonus ille præsul sicut promisit multo sibi annisu attrahens antequam vita decederet, huic Mosomensi ecclesiae jure proprio in reliquo possidendam legaliter contradidit.

B Sic episcopus coram multorum frequentia ipsum abbatem et fratres alloquens, et ut sui jugiter sancte et pie vivendo memores essent exorans, in pace dimisit benedicens. Mensis erat November, vii Idus agebatur dies, quando in hoc loco constituti sunt fratres, et cum illa Tingensi abbatiola Mosomense cœnobium nomen habuit et participium, ut cum verbo præpositionis adverbium fieret conjunctionis, servans tenorem prænominis propter mentales affectus conjunctionis. Ab incarnatione autem Domini nongentesimus septuagesimus primus perlimitabatur annus quando hæc facta sunt, indictione quinta decima, epacta vicesima secunda, concurrente sexto quinquagesimo secundo decem novennali cyclo, lunari nono decimo.

C Post hæc dicta et facta dominus Adalbero secundum pastoralis libri sententiam quæ dicit: *Sit rector internorum curam exteriorum occupatione non minuens* (S. GREG. Past. curæ part. II, cap. 7, init.), exteriorum providentiam in internorum sollicitudine non relinquens, ne aut exterioribus deditus ab intimes corruat, aut solis interioribus occupatus quæ foris debet proximis non impendat. Quæ in palatio erant consilii sui, vigore confirmans, quæ in regno

erant curanda, cavens, magnanimitatis suæ auctoritate præstans, summis et imis idemque unus ædificabat divites cum pauperibus.

Ergo Natali Domini celebrato, legatos suos Romam cum litteris dirigit, dominum Joannem papam, cognomento Albam Gallinam, qui a juventutis suæ primis annis reverentiae competentis et dignitatis angelicæ albebât canis, magnificentissima largitione condignis honorat muneribus, et quæ secum vel in Galliis agantur exponit mandationibus, seque mense Maio habere debere concilium enarrat per internuntium. Si quid suæ ordinationis in eo consistere velit, suæ apostolicæ auctoritatis virum dignum eo initiat. Inde quoq; magis expostulet super Mosomensis cœnobii statu, toliusque facti causas ex amussim de omnibus secundum conceptam bonæ voluntatis suæ justitiam informat, et ut suæ auctoritatis et beati Petri apostolorum principis ad internum conservandum mereretur privilegium, humiliter ex Dei gratia poscit et implorat beneficium.

D Papa suorum officialium et consacerdotum in his omnibus sententiale requirit judicium, et per Dei gratiam ut tanto viro, pontifici videlicet nostro, annueret, unum omnium in hoc bono opere assensit consilium. Proinde accito notario, et secundum Romanæ dignitatis consuetudinem paratis scriptisque ex papyro tomo chartis, fecit privilegium, constituit decretum. Quod hanc Mosomensem ecclesiam cum suo monastico atque monachico ordine in

perpetuum tueretur, quandiu illum divina clementia servandum disponeret, ac in suo concilio coram episcopis et generali synodo recitatum misit. Itaque ad se cum S. Romanae Ecclesiae apocrisiariis regressis etiam responsalibus suis, præsul Deo dignus Adalbero convocatum undique pro canonibus religendis, et causis sanctæ Ecclesiae in melius conciliandis, in pago Tardanensi apud Montem sanctæ Mariæ collegit mense Maio concilium. Ubi ordinatis justeque dispositis quæcunque videbantur necessaria et ordinabilia, voti sui pro quo Romam miserat non immemor, coram venerandis Patribus et omni illa sancta synodo sic exorsus dominus est Adalbero.

Domini Patres, ac dilectissimi fratres, audite, quæso, et intendite humilitatis meæ preces; quoniam sicut hic nos congregavit Spiritus sanctus, ita quidquid ex ejus inspiratione sentimus per ipsius etiam infusionem et cooperationem admistrari per adventum ejus super nos exorantes præoptavimus, et consecuti sumus; unum restat modicum, in quo auctore omnipotente Deo, etiam vestrum expositulo favorem, consilium et benedictionem. Mosomus locus quidam est diceesis nostræ, consecratus sub titulo et nomine sanctæ Dei genitricis Mariæ, olim ab exordio sanctimonialium congregatione famosus, sed mundi crebrescentibus malis in quo erat statu durare non potuit, postea a fidelibus clericorum vel canonicorum jam bis restitutus collectione, dum sua quærunt omnes non quæ Jesu Christi, dilapsis rebus et partim subtractis, pene ad nihilum redactus est. Unde, ut credo, ex inspiratione Dei visum est mihi, monachorum ordine et disciplina secundum sancti Benedicti regulam locum illum in melius reformare. Quod et efficiens, domini nostri Romanæ sedis antistitis consilium atque auctoritatem super hoc facto expetens requisivi. Unde ut in præsenti audituri estis, præeunte Christi gratia et privilegium auctoritatis suæ nobis transmisit, et dectum constituens sub pagina sancti Petri corroboravit, et ausu temerario infringere tentantes anathematis jaculo impetivit, sicut infra scriptum est:

JOANNES episcopus, servus servorum Dei, etc. Reliqua vide inter epistolas et privilegia Joannis papæ XIII.

Quia igitur domini apostolici decretum et vidistis et audistis, si placet ut itidem hujus sanctæ synodi unanimi testimonio et nostræ humilitatis scripto corroboretur, hoc factum decernite. Itaque omnibus sub uno assensum præbentibus conscriptione facta sic recitatum est:

Adalbero, divina propitiante clementia, sanctæ Remensis Ecclesiae archiepiscopus. Netum fiat universis tam præsentibus quam etiam futuris fidelibus, quondam nobis episcopio gratia et benignitate regia contradito, sanctorum quoque loca quædam in honore integro reperisse plurimum valentia, quædam vero pristinæ dignitatis statu deficiente prorsus neglecta. Inter quæ ille etiam

Mesomi cœnobialis locus antiquitatis studio certatim constructus, ab exordio scilicet sanctimonialium vitæ aptatus, postmodum vero canonicali ordine ab Herveo prædecessore nostro melius informatus, atque in honore sanctæ Dei genitricis Mariæ digne consecratus, sed nefandis usibus utrobique negligenter incultus, rebus quidem partim subtractis, partim vero currentibus malis, sinnistræ cessit fortunæ.

Quo igitur comperto mens nostra, adhibito sedium nostrorum diligenti consilio, liquido perpetuando eundem locum pro mundi infelicitate in canonicali ordine utiliter stare non posse, aeter-

norum spe, prout opportunum exstitit, ibidem monasticæ religionis vitam ordinato abbate Ledaldo [al. Ledaldo] constituit, ut ejusdem loci cultores religiosi tam rebus delegatis, quam etiam forte delegandis utentes, continua vota Deo solventes, sint et pro nobis et pro posteris nostris cæterisque ordinibus jugiter exorantes. Quocirca paternitatem loco nostri vestri subrogandorum in illa charitate Dei enixius imploramus [al., implorantes] quo sub divini amoris respectu hujus rei gestæ conducibili negotio consentaneæ pietatis facient zelo, idque liberalis auxiliij indeficienti base dignentur temporum curriculis consolari atque fulcire, ut ex eo gratiam Dei feliciter adipiscentes, hujus præstantioris emolumenti mereantur fore consortes. Sed et hoc ex decretis sanctorum Patrum sub auctoritate pastorali omnimodis inhibe-

mus, imo etiam cum divini nominis obtestatione omnino interdicimus, ne unquam hujusmodi statutum qualibet temeritate ab ullo nostri ordinis violetur, quin potius in reliquum stabile et inconsuum jure perpetuo idipsum venerabiliter conservetur. Nam si per laicos in rem hanc injuria invehatur, in eos procul dubio excommunicationis jaculum cum anathemate intorqueatur.

Anno igitur ab incarnatione Domini Jesu Christi 973 [al. 983], provinciali synodo mense Maio constituta, generaliter congregata apud Montem sanctæ Mariæ in pago Tardanensi, hoc decretum solemniter recitatum est coram venerandis episcopis, abbatibus, cæterisque [al. cæterisque nonnullis] fidelibus, huic nostræ institutioni pio assensu faventibus, imo etiam collaudantibus atque confirmantibus: quorum videlicet primus ego Adalbero jam præscriptus archipræsul eidem concilio Deo auctore pontificali auctoritate præsidens, manu nostra subscribens, idem corroboravi; sed et cæteri haud secus censuerunt manibus impositis solidari hoc ipsum pontificale statutum, apostolicæ auctoritatis privilegio petitionis nostræ obtentu undecunque subnixum, ac per hoc summō honori omnibus reverenter habendum.

Ego Adalbero sanctæ Remensis Ecclesiae archipræsul subscripsi et corroboravi.

Ego Wido Suessionensis Ecclesiae episcopus.

Ego Hildricus Belvacensis Ecclesiae episcopus.

Ego Thebaldus Ambianensis episcopus.

Ego Haichinus Noviomensis episcopus.
 Ego Theudo Cameracensis episcopus.
 Ego Adalbero Laudunensis episcopus.
 Ego Gipuinus Catalaunensis episcopus.
 Ego Constantius Silvanectensis episcopus.
 Ego Liudulfus Tarvanensis episcopus.
 Signum Alberti Remensis archidiaconi.
 Signum Leudonis archidiaconi.
 Thebaldi archidiaconi
 Erluini archidiaconi.

A Hugonis arcidiaconi.
 Geranni archidiaconi.
 Rogeri archidiaconi.
 Emmonis archidiaconi.
 Signum Rodulfi abbatis sancti Remigii.
 Odelei abbatis sancti Medardi.
 Ratoldi abbatis Corbeiensis.
 Berlandi abbatis sancti Vincentii.
 Adzonis abbatis sancti Basoli.

ANNO DOMINI MCCCCXC.

FOLCUINUS

ABBAS LAUBIENSIS

NOTITIA HISTORICA IN FOLCUINUM.

(Fabric. Bibl. med. et inf. Lat.)

Folcuinus, Fulcuinus, Folquinus, Volquinus, Fulquinus, abbas in Belgio Laubiensis, sive Lobiensis ab anno 965 ad 990 scripsit *Chronicon de rebus gestis abbatum Laubiensis cœnobii*, a S. Landelino fundati ab anno 697 usque ad sua tempora. In eo de se Folcuinus capite 28 seq. *Vitam Folcuini*, Tarvanensis episcopi in Flandria anno 854, defuncti Mabillonius sæc. IV Benedict. pag. 622. Hisce homiliam de zizaniis ad Matth. XIII, 25 seq. ms. Lovanii ad S. Martinum licet addere ex Oudino tomo II, pag. 475.

VITA SANCTI FOLCUINI

EPISCOPI TARVENNENSIS IN GALLIA,

AUCTORE FOLCUINO LAUBIENSI ABBATE.

(Mabill. Acta SS. Sæculi IV, pag. 622.)

OBSERVATIONES PRÆVIAE.

1. 'Etsi Folcuinus Laubiensis abbas haud ignobilis auctor sit, non magni tamen momenti est hæc Vita ab ipso edita, quæ passim in communes locos excurrit. Ejus rei causa est, quod pauca de sancto Folcuino comperta habuit auctor, et ea quidem ex traditione accepta post annos centum ab ejus morte. Nihilominus certa videntur singularia facta ab ipso relata, quæ utique auctoritatem accipiunt ab alio Folcuino, de quo mox dicturus sum. Folcuinus seu *Folcwinus*, quem alii *Folcoinum*, *Folquinum* scribunt, inter sanctos habitus est statim ab ipsius morte, et eo nomine cultus in monasterio Sithiensi.

2. Qualis ante episcopatum sanctus Folcuinus fuerit, neque Folcuinus abbas, neque Joannes Imperius, aut alias quisquam scriptum reliquit, sive ex incognititia, sive potius ex ignoratione. Nam Folcuinus abbas qui annis duntaxat centum post eum vivebat, satis diserte attestatur id a se ignoratum

B fuisse. Trithemius sanctum Folcuinum inter viros sanctos aut illustres ordinis nostri non numeravit; recensuit Arnoldus Wion, ob eam scilicet causam, quod eum in Sithensi monasterio coli rescivit. Consulti hac de re Bertiniani cœnebitæ, id responsi nuper reddiderunt, nullam sibi videri causam cur sanctus Folcuinus monachis nostris accenseatur, cum nullum ejus monachatus vestigium in vetustis auctoribus, archivis aut mss. appareat.

3. Pluribus conciliis intersuit vir sanctus. Ebonis Remensis episcopi restitutioni anno 840, Parisiensi concilio anno 846, Carisiacensi bienio post, in Suessionensi nominatus anno 853, quo anno inter missos Caroli Calvi numeratur in ejus capitulari. Hincmarus Remorum pontifex epistolam teste Frodoardo in Historiæ lib. III, cap. 20, scripsit « Folcuino Morinensi pro quodam presbytero ipsius ordinato, qui clamabat injuriam se pati ab Immone præsule (*Noriomagensi*); petitque simul reliquias.